

ІМПЕРАТИВ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ДИСКУРСІ ТА ЙОГО МЕТОДИЧНЕ ОСМИСЛЕННЯ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ВИКЛИКИ ВІЙНИ

Марта Кондратюк

канд. філол. наук,

старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування

Донецького національного університету імені Василя Стуса

(21021, Вінниця, вул. 600-річчя, 21);

e-mail: mkondratiuk@donnu.edu.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6310-649X>

Наталія Іщук

канд. пед. наук,

доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування

Донецького національного університету імені Василя Стуса

(21021, Вінниця, вул. 600-річчя, 21);

e-mail: ischuk.n@donnu.edu.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4726-9432>

У статті досліджено функціонування імперативних конструкцій в українській мові та культурі під впливом викликів російсько-української війни та зауважено їхні деякі відмінності від англосаксонської прагматики імператива. На засадах контрастивного підходу та теорії мовленнєвих актів проаналізовано вживаність прямої директивності в сучасній українській комунікації. Воєнний стан в Україні поширив наказовий, «мілітарний» стиль спілкування в цивільному секторі, де часто спостерігається «прагматична редукція», а саме еліпсис етикетних маркерів (зокрема форми «будь ласка») на користь когнітивної економії та швидкості передачі критичної інформації. У той час, як англосаксонська культура розглядає прямий імператив як загрозу автономії особистості та мінімізує його вживання, сучасне українське суспільство бачить у ньому маркер відповідальності, лідерства та соціальної солідарності. Активне вживання імперативів в українській культурі під час воєнного стану є адаптивним механізмом, а не виявом комунікативної агресії. Рекомендовано інтегрувати формування прагматичної компетенції у навчальні програми з іноземних мов загалом та англійської мови зокрема, щоб запобігти міжкультурним конфліктам і забезпечити ефективну комунікацію. Наведено приклади практичного застосування когнітивних

підходів у навчанні імперативних конструкцій в англійській мові. Показано, як кейси можуть сприяти ефективному засвоєнню категорії ввічливості та способів пом'якшення імператива, що особливо актуально для студентів, які опановують іноземні мови в контексті міжкультурної комунікації. Такий підхід не лише сприяє розвитку комунікативної компетентності, але й допомагає сформуванню більш цілісного уявлення про прагматику англійської мови. Використання кейсів допомагає засвоєнню синтаксичних моделей імператива та розвитку критичного мислення, що є особливо важливим для підготовки висококваліфікованих фахівців.

Ключові слова: *воєнний стан, імператив, прагматика, прагматична невдача, теорія ввічливості.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Імперативні конструкції є прикладом культурно-специфічного мовленнєвого акту. Імператив як граматична форма реалізує директивний мовленнєвий акт, який може порушувати норми ввічливості та провокувати комунікативні конфлікти в різних культурних та мовних спільнотах. Проблема вживання імперативних конструкцій у міжкультурній комунікації є однією з ключових у сучасній прагмалінгвістиці, оскільки, за твердженням філософа Вітгенштайна, мова як інструмент суспільного дискурсу за своєю природою є первинно імперативною [2].

Незнання іншомовних прагмалінгвістичних норм увічливості призводить до некоректного вживання імперативів носіями української мови, що може сприйматися як комунікативна агресія та зашкодити міжкультурній взаємодії. Аналіз форм і способів використання імператива в українській мові під час війни набуває особливої актуальності. У статті описано культурно-специфічні механізми використання імператива в умовах воєнного стану в Україні та проведено їх контрастивне порівняння з англійським контекстом. **Мета статті** – проаналізувати основні відмінності прагматики імператива в українській та англійській мовах, висвітлити можливі проблеми міжкультурної комунікації, пов'язані з цими відмінностями, запропонувати рекомендації щодо вивчення відповідного мовного матеріалу.

Методологія ґрунтується на комплексному підході, що поєднує методи прагмалінгвістичного, дискурс-аналітичного та контрастивного аналізу. Теоретичним підґрунтям роботи стали положення теорії мовленнєвих актів Дж. Серля [14] та Дж. Остіна [10], а також класичної моделі ввічливості П. Браун та

С. Левінсона [11]. Методом суцільної вибірки ми виокремили та проаналізували 150 мовленнєвих одиниць у повідомленнях ЗСУ, державних установ та волонтерів у соціальних мережах за період 2024-2025 років.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія імперативності традиційно є об'єктом дискусій у контексті директивних мовленнєвих актів. Як зазначають Дж. Серль та Дж. Остін, директиви мають на меті спонукати адресата до виконання певної дії. Проте культурна специфіка реалізації цих актів кардинально різниться. В англomовній комунікації панує теорія ввічливості, сформульована П. Браун та С. Левінсон. Науковці ввели поняття «позитивна ввічливість» та «негативна ввічливість». Стратегії позитивної ввічливості полягають у компліментарності до адресата, а негативна ввічливість орієнтована на уникнення прямих прохань. За цією теорією, прямий імператив розглядають як акт, який обмежує волевиявлення адресата. П. Браун та С. Левінсон аналізують увічливість як універсальне явище з культурно специфічною реалізацією, а Г. Хофстеде порівнює ввічливість із правилами «соціальної гри» [13] і наголошує, що ввічлива комунікативна поведінка є результатом тривалої фіксації колективних звичок і обдуманого вибору стратегій взаємодії.

В українській лінгвістичній традиції дослідження імператива тривалий час були присвячені семантичним, синтаксичним, інтонаційним засобам його вираження. Наразі актуалізується лінгвопрагматичний інтерес. Зокрема, Є. Карпіловська [5] досліджує функції спонукальних висловлень у різних дискурсах, а колектив авторів монографії про український воєнний дискурс [9] виділяють директиви, пермісиви, експресиви та інші форми для диференціації прагматичних ефектів.

Імператив, за теорією мовленнєвих актів, має ілокутивну силу директивного акту. Його ілокутивна мета – примус. Однак у повсякденному цивільному спілкуванні пряму форму наказового способу пом'якшують, а її вживання свідчить про специфічні соціальні умови (військовий стан, ієрархія, екстрена ситуація). У більшості випадків наказ трансформують до форми прохання, поради або пропозиції. Цього досягають через увічливі слова (*будь ласка, please*), використання питальних чи умовних конструкцій (*Не могли б ви..., Could you...*), модальні дієслова (*можеш, should*).

Попри формальну простоту, правильне вживання імператива є одним із найскладніших завдань в опануванні іноземної мови.

У своїх дослідженнях А. Вежбицька [15] доводить, що англійській мові притаманна висока унормованість граматичних механізмів пом'якшення імперативів (модальні дієслова, умовні конструкції), тоді як українська спирається переважно на лексичні засоби та інтонацію. Якщо студенти не знатимуть прагматики ввічливості в англомовній комунікації, то використовуватимуть шаблони рідної мови, які будуть сприйняті як недоречні, грубі та агресивні. Ш. Блюм-Кулька [15] підкреслює важливість непрямих формул в англомовній комунікації для запобігання комунікативним невдачам. В англосаксонській культурі існує традиція мінімізувати тиск на співрозмовника та зберігати повагу до особистого простору. Це робить прямий імператив (*Give me the pen*) агресивно маркованим у нейтральному спілкуванні. Для збереження ввічливості англійська мова потребує граматичного ускладнення (модальні дієслова, умовний спосіб, питальні форми): *Could you possibly lend me the pen?* За спостереженнями А. Вежбицької, англійська мова уникає прямого наказу, щоб не створювати тиску на адресата. Проте в українському дискурсі прямота та директивність часто стають маркером ширості.

Незважаючи на значну кількість праць [14, 15, 16], проблема міжкультурних комунікативних невдач, спричинених прямим перекладом імперативів, залишається актуальною, що визначає необхідність подальшого дослідження та врахування прагматичних аспектів у навчанні англійської мови. Відмінності прагматичних норм імперативних конструкцій в українській та англійській мовах необхідно враховувати в навчанні англійської мови. Традиційні граматичні вправи формують систему граматичних навичок, але не готують студентів до реальної комунікації. Навчальні програми мають містити матеріали, що розвивають прагматичну компетенцію через аналіз автентичних дискурсів, моделювання рольових ігор та дискусії про культурні відмінності. Комплексний підхід, спрямований на розвиток інтегративної комунікативної компетенції, здатен підготувати майбутніх фахівців до успішної міжкультурної взаємодії.

Виклад основного матеріалу. Комунікація в українській культурі історично є толерантною до прямих імперативів і допускає пряму директивність у повсякденному спілкуванні, в

родинному та дружньому колі. Прямий імператив є немаркованим і вважається нормальним. Грубість чи неввічливість виражається переважно пейоративною лексикою, інтонацією, тоном, а не самою синтаксичною структурою. Потрібно зауважити, що з початком повномасштабного вторгнення ця тенденція посилилася. В українському комунікативному просторі періоду 2022-2025 років спостерігається актуалізація прагматики імперативів.

Війна в Україні радикально змінила ієрархію комунікативних стратегій і актуалізувала імперативність у всіх сферах життя. У критичних ситуаціях обстрілів та евакуації використання непрямих конструкцій та формул увічливості є неефективним. Директиви *В укриття!* або *Лягай!* мають вищу прагматичну цінність, ніж будь-яка ввічлива форма. Також популярності набули імперативи солідарності на кшталт *Тримаймося!*, *Вірте в ЗСУ!*, *Донатйте!*, які перетворилися з наказів на формули національної консолідації. Така трансформація вживання імперативів в Україні свідчить про формування специфічного мовлення в умовах воєнного стану. Український соціум демонструє високу толерантність до імперативів. Н. Кондратенко зазначає, що в кризовому дискурсі: «імперативність стає домінантною стратегією, адже вона мінімізує час на інтерпретацію повідомлення» [6: 111]. О. Селіванова зазначає, що «мова війни характеризується високим ступенем перформативності, де слово і дія є практично нерозривними» [8: 414]. Увічливість сьогодні полягає не у формі висловлювання, а в наданні чіткої інструкції до дії.

Нами було проведено контент-аналіз 150 офіційних та волонтерських повідомлень, які містять імператив (див. Табл. 1).

Таблиця 1. Частотність використання імператива (у %)
Table 1. Frequency of use of the imperative (in %)

Тип дискурсу	Використання прямого імператива	Використання мітигаторів	Прагматична домінанта
Мобілізаційний дискурс	98%	2%	Мобілізаційний обов'язок
Офіційні звернення (ДСНС, ОВА)	71%	29%	Оперативність
Волонтерські заклики	62%	38%	Соціальна солідарність

Найбільше прямих імперативів зафіксовано в повідомленнях мобілізаційно-мілітарного дискурсу (98%) на офіційних сторінках ТЦК та СП (*Вступай до лав..., Приходь і перемагай!*). Тут імператив виражає заклик до виконання обов'язку захищати країну. Також часто вживаються імперативи в текстах офіційних повідомлень від державних інституцій (71%), де вони спрямовані на збереження життя (*Пройдіть в укриття!, Не ігноруйте тривогу!*). У волонтерському дискурсі імперативи (62%), вживаються для фандрейзінгу (*Донатъ!, Репостни!, Підтримай!*). Проведений аналіз свідчить, що в контексті мобілізаційного дискурсу частотність уживання імперативів є найвищою. Це пояснюється тим, що в умовах війни мобілізаційний дискурс апелює до конституційного обов'язку захищати державу, а не до вільного вибору. Також, як зазначає Н. Кондратенко, «мілітарний дискурс не передбачає варіативності поведінки адресата, тому імператив тут виступає як єдино можлива форма реалізації ілюктивної сили» [6: 110].

Таким чином, в умовах війни імператив в українському дискурсі досягає максимальної комунікативної ефективності, отримує додаткову легітимізацію та більш частотно вживається порівняно з мирним часом. Як зазначає О. Селіванова, у критичних дискурсивних практиках «вербальна агресивність часто підмінюється функціональною прямою, де перформативна сила висловлювання спрямована на швидку координацію колективних дій» [8: 412]. В українському контексті війни використання етикетних стратегій «негативної» ввічливості є не лише прагматично недоцільним, а й потенційно небезпечним. Це підтверджує тезу Ф. Бацевича про те, що «комунікативна стратегія в умовах конфлікту чи загрози тяжіє до мовленнєвого акту наказу як найбільш стабільної форми соціальної взаємодії» [1: 118]. Отже, українська лінгвокультура під час війни виробила специфічну модель «позитивної директивності», де імператив маркується як прояв турботи, лідерства та відповідальності за колективну безпеку.

Порівняння норм уживання імператива в сучасному українському контексті із нормативними англомовними еквівалентами дозволяє виявити глибокий «прагматичний розрив», оскільки в українському узусі воєнного часу спостерігається еліпсис маркерів ввічливості.

В умовах війни в Україні сформувалась висока толерантність до імператива в комунікації. Проте, прямий переклад імперативів англійською мовою створює ефект надмірної агресивності, що зумовлює необхідність у додатковому «прагматичному фільтрі» під час міжкультурній комунікації. Кейс-методи допоможуть сформувати прагматичний фільтр, адже вони інтегрують мовні, когнітивні та культурні навички. Обираючи доречну для певного кейсу форму імператива, студенти мають проаналізувати соціальні змінні: статус співрозмовника, ступінь знайомства, серйозність прохання. Такий підхід не лише розвиває мовну компетентність, а й формує цілісне уявлення про прагматику англійської мови, де використання модальних дієслів чи формульних вступних фраз є необхідністю. Навіть додавання *please* до імператива часто звучить не як ввічливість, а як наполеглива вимога або команда в англійській мові. Перехід від правил до вибору через аналіз кейсів мінімізує ризики прагматичної невдачі. Використання практичних кейсів сприяє глибокому засвоєнню синтаксичних моделей імператива та розвитку критичного мислення, що є важливим для підготовки висококваліфікованих фахівців, здатних адекватно обирати мовні засоби залежно від статусу співрозмовника та ситуації. Отже, під час вивчення імперативів на основі кейс-методів особливу увагу слід звертати на контекст. Кейс має містити повну екстралінгвістичну інформацію: статус співрозмовників, їхні соціальні ролі, дистанцію та мету комунікації. Соціальний контекст визначає вибір між прямим імперативом *Close the door* та пом'якшеною конструкцією *Could you possibly close the door?* Оскільки робота з кейсами передбачає деконструкцію мовленнєвих актів спонукання, студенти вчать визначати потенційні комунікативні ризики та обирати відповідні стратегії ввічливості. У будь-якому разі, варто поєднувати вивчення синтаксичних моделей імператива з когнітивними та культурними аспектами, які дозволяють запобігти негативній реакції співрозмовника через аналіз соціальної дистанції, пошук та виправлення помилки, трансформацію перекладу. Таким чином відбувається контекстуалізація компетентностей, синтез знань, розвивається критичне мислення та емпатія.

Розглянемо такий кейс: українська спеціалістка, яка працює в канадській фірмі й має високий рівень володіння англійською мовою, надіслала колезі електронний лист із проханням: *Send me a*

report by tomorrow. Незважаючи на бездоганну граматичну правильність речення, цей лист спровокував міжособистісний конфлікт, адже канадський колега сприйняв його як грубість та демонстрацію неповаги до професійної етики, тому звернувся зі скаргою до керівника. Цей кейс демонструє розбіжність між лінгвістичною та прагматичною компетенціями. У канадській діловій культурі, що є спадкоємицею британської традиції, прямий імператив *Send me* навіть із *please* є критичним порушенням автономії адресата. Для українки, яка звикла до оперативності та прямоти, ця фраза є нейтральним інструментом співпраці. Через відсутність пом'якшення повідомлення було інтерпретовано як наказ від керівника до підлеглого, а не як запит між колегами. Цей кейс засвідчує, що посилена війною звичка до імперативів може стати «прагматичною пасткою» в міжнародній комунікації та інтеграції в західне суспільство. Навіть володіння іноземною мовою на високому рівні не гарантує успішної комунікації, якщо мовець автоматично переносить стратегії прямоти, легітимізовані в Україні, в іншомовний контексти.

У сучасній методиці викладання англійської мови когнітивний підхід до вивчення імперативних конструкцій передбачає не лише засвоєння формальних граматичних моделей, але й усвідомлення концептуальних та прагматичних механізмів їх функціонування. Імператив не є ізольованою граматичною формою, а реалізується через сценарії взаємодії: команда, наказ, прохання, інструкція, порада, спільна дія, натяк, побажання. Практична реалізація когнітивного підходу у навчанні імперативних конструкцій англійської мови ґрунтується на інтеграції граматичного, прагматичного та концептуального рівнів мовлення. У цьому контексті особливого значення набувають методичні прийоми, спрямовані на формування в студентів здатності інтерпретувати та продукувати імперативні висловлювання відповідно до комунікативної ситуації. Цього можна досягти за допомогою сценарного моделювання типових комунікативних ситуацій. Наприклад, у ситуації «керівник – підлеглий» студенти мають обрати найбільш доречну форму імператива, вибір якої залежить від соціальної ролі, формальності спілкування, прагматичної мети. Корисними будуть вправи градуальної трансформації, які дозволять продемонструвати зміну ступеня категоричності імператива. Зокрема, трансформація конструкції *Open the window* у

більш м'які варіанти *Please open the window; You might open the window; Could you open the window please?* ілюструє поступовий перехід від прямого наказу до рекомендації і прохання. Такі вправи сформують у студентів розуміння імператива як градуальної, а не бінарної категорії. Також важливим є порівняльний аналіз, який дозволяє виявити міжмовні відмінності у вираженні спонукання. Зазначені методичні рекомендації допоможуть перейти від формального засвоєння імперативних конструкцій до когнітивно-прагматичного осмислення, адже студенти навчаються адаптувати мовлення до конкретного контексту, регулювати ступінь увічливості та уникати комунікативних помилок. Когнітивні підходи у викладанні імперативних конструкцій полягають у моделюванні комунікативних ситуацій, інтерпретації ступенів категоричності та систематизації типів спонукання, що сприяє формуванню не лише граматичної, а й прагматичної компетенції студентів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, англомовний дискурс імператива вимагає складних непрямих форм для вираження спонукання навіть у найпростіших повсякденних ситуаціях. Носії української мови дозволяють пряму директивність у побуті й більше покладаються на контекст та інтонацію, щоб уникнути грубості. Різниця полягає не у «ввічливості» мов, а в прагматичній нормі, яка регулює, коли і як використовувати прямий імператив. Така відмінність між прагматикою імператива часто обумовлює комунікативні помилки. Сприйняття української мови як більш прямолінійної порівняно з англійською (і потенційно «неввічливою» у дослівному перекладі) зумовлене глибокими прагмалінгвістичними та соціокультурними відмінностями в реалізації категорії ввічливості. Отже, активне вживання українцями імперативів не свідчить про деградацію мовної норми. Більша толерантність до імперативів у сучасній українській культурі означає не брак ввічливості, а є адаптивним механізмом лінгвістичної системи до екстремальних соціальних умов. Викладання англійської мови у ЗВО має бути спрямованим не лише на вивчення граматичних правил вживання імператива, а й на обов'язкове формування прагматичної компетенції, що дозволить студентам адекватно обирати засоби пом'якшення для уникнення комунікативної агресії та забезпечення ефективної міжкультурної взаємодії. Аналіз таких засобів та особливостей

застосування може стати перспективою подальших наукових досліджень.

В умовах війни вживання імператива в українській мові змінює етикетний стандарт, що може спричинити дискурсивну напругу в майбутньому. Ми припускаємо, що звичка до імперативів здатна спровокувати соціолінгвістичні конфлікти у поствоєнний період, адже прямота ветеранського та волонтерського середовища може ввійти в суперечність із глобалізованими стандартами *soft skills*, де домінує англосаксонська модель увічливості. У міжкультурній взаємодії перенесення української «воєнної прямої» в англійське середовище без належної адаптації може бути сприйняте як порушення етикету, що потребуватиме свідомої лінгвістичної реадaptaції суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Академія, 2004. 344 с.
2. Вітгенштайн Л. Філософські дослідження. Київ: Основи, 1995. 311 с.
3. Доценко О. Передбачення війни: семантика, прагматика і здоровий глузд. *Соціальне у мові та мова в соціумі*: колективна монографія, наук. ред. та упоряд. Н. Ясакова, Київ: НаУКМА, 2023. С.242-312.
4. Зізнська А.П. Особливості передачі імперативів в англійській мові: історичний аспект. Baltija Publishing, 2021. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/45/859/1899-1> (дата звернення: 11.01.2026).
5. Карпіловська Є.А., Кислюк Л.П., Клименко Н.Ф. Система та структура української мови у функціонально-стильовому вимірі: монографія. Київ: Інститут української мови НАН України, 2024. 351 с.
6. Кондратенко Н.В. Комунікативні стратегії в українському політичному дискурсі: інтерактивна взаємодія учасників політичних ток-шоу. Одеса: Астропринт, 2009. URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0855863c-215f-4081-a66c-a921722cffe6/content> (дата звернення: 11.01.2026).
7. Петрів О. Українська мова у воєнний час. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 14 (82). 2022. С. 13-16. [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-14\(82\)-13-16](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-14(82)-13-16)
8. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.

9. Український воєнний дискурс: полілог жанрів і стилів: колективна монографія [загальна редакція: Ізотова Н.П., Потапенко С.І.]. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2024. 216 с.
10. Austin J.L. *How to Do Things with Words*. Oxford: Clarendon Press, 1962.
11. Brown P., Levinson, S.C. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press, 1987. 345 p.
12. Blum-Kulka S. Indirectness and politeness in requests: Same or different? *Journal of Pragmatics*. 1987. 11(2). P. 131-146.
13. Hofstede G. *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. Sage, 2001.
14. Ivanytska N., Ivanytska N. Ukrainian and English verbs in contrastive linguistics. *Advanced Education*. 2018. No. 10. P. 45-52. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.132751>
15. Mason T. Imperative Interference: Social Register Shapes Instruction Topology in Large Language Models. Cornell University. 2026. URL: <https://arxiv.org/html/2603.25015v1> (accessed 15.02.2026).
16. Ramm A., Lapshinova-Koltunski E., Fraser A. Pragmatic information in translation: a corpus-based study of tense and mood in English and German. *Proceedings of the Workshop on Computational Approaches to Discourse*. 2020. P. 16-26. URL: <https://arxiv.org/pdf/2007.05234> (accessed 15.02.2026).
17. Searle J.R. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 1969. 203 p.
18. Wierzbicka A. *Cross-Cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction*. Berlin: Mouton de Gruyter, 2003. 502 p.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2026.

Статтю рекомендовано до друку 18.04.2026.

Стаття опублікована 31.05.2026.

Як цитувати: Кондратюк М., Ішук Н. Імператив у сучасному українському дискурсі та його методичне осмислення у викладанні іноземних мов: виклики війни. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2026. Вип. 48. С. 60-73. <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2026-48-04>

Конфлікт інтересів

Автори заявляють, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автори повністю дотримувались етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

Внесок авторів: усі автори зробили рівний внесок у цю роботу. У роботі не використано ресурс штучного інтелекту.

**THE IMPERATIVE IN CONTEMPORARY UKRAINIAN DISCOURSE
AND ITS METHODOLOGICAL INTERPRETATION IN FOREIGN
LANGUAGE TEACHING: THE CHALLENGES OF WAR**

Marta Kondratiuk

PhD in Philology, Senior Lecturer, the Department of Foreign Languages for Specific Purposes, Vasyl' Stus Donetsk National University
(21021, Vinnytsia, 21 600-richchia Str.);
e-mail: mkondratiuk@donnu.edu.ua;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6310-649X>

Nataliia Ishchuk

PhD in Pedagogy, Associate Professor, the Department of Foreign Languages for Specific Purposes, Vasyl' Stus Donetsk National University
(21021, Vinnytsia, 21 600-richchia Str.);
e-mail: ischuk.n@donnu.edu.ua;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4726-9432>

The article examines the functioning of imperative constructions in the Ukrainian language and culture through the prism of the challenges posed by the Russian-Ukrainian war and analyzes the main differences in comparison with Anglo-Saxon imperative pragmatics. Using a contrastive approach and speech act theory, the study explores the high intensity of directiveness in contemporary Ukrainian communication. It has been established that the context of martial law in Ukraine has legitimized a “military-style” mode of communication within the civilian sector. This shift is characterized by “pragmatic reduction”, the ellipsis of etiquette markers in favor of cognitive economy and the rapid transmission of critical information.

The study demonstrates that while English-language discourse continues to perceive the direct imperative as a threat to individual autonomy, the contemporary Ukrainian linguocultural environment interprets it as a marker of responsibility, leadership, and social solidarity. The authors conclude that the increasing habitual use of imperatives in Ukrainian culture during martial law represents an adaptive mechanism rather than an expression of communicative aggression. At the same time, a potential post-war sociolinguistic conflict is predicted between the newly formed “directive style” and globalized standards of politeness (soft skills), which requires further research into strategies for harmonizing these communicative models. It is recommended to integrate the development of pragmatic competence into educational curricula in order to prevent intercultural conflicts and ensure effective communication.

The article provides examples of the practical application of cognitive approaches to teaching imperative constructions in English, including the analysis of communicative situations, explanation of forms of expressing inducement (command, request, instruction, advice). In particular, it is shown how case studies can contribute to more effective acquisition of the category of politeness and

strategies for mitigating the imperative, which is especially relevant for students learning foreign languages in the context of intercultural communication. Such an approach not only expands linguistic competence but also helps to form a more comprehensive understanding of English pragmatics. Thus, the article emphasizes the importance of applying pragmatic approaches in grammar teaching, allowing linguistic, cognitive, and cultural aspects to be integrated into a unified training process. The use of such methods promotes not only a deeper mastery of syntactic models of the imperative but also the development of critical thinking, which is essential for preparing highly qualified specialists capable of appropriately selecting linguistic means depending on the interlocutor's status and the conditions of the contemporary environment.

Keywords: *imperative, martial law, politeness theory, pragmatic failure, pragmatics.*

REFERENCES

1. Batsevych, F.S. (2004). *Fundamentals of Communicative Linguistics: Textbook*. Kyiv: Akademia [in Ukrainian].
2. Wittgenstein, L. (1995). *Philosophical Investigations* (trans. from German by Ye. Popovych). Kyiv: Osnovy [in Ukrainian].
3. Dotsenko, O. (2023). Anticipation of war: semantics, pragmatics and common sense. In: N. Yasakova (Ed.). *The Social in Language and Language in Society: Collective Monograph*. Kyiv. Pp. 242-312 [in Ukrainian].
4. Zizinska, A.P. (2021). *Peculiarities of Rendering Imperatives in the English Language: A Historical Aspect*. Baltija Publishing. Available at: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/45/859/1899-1> [Accessed 11 Jan. 2026] [in Ukrainian].
5. Karpilovska, Ye.A., Kysliuk, L.P., Klymenko, N.F. (2024). *The System and Structure of the Ukrainian Language in the Functional-Stylistic Dimension: Monograph*. Ye.A. Karpilovska (Ed.). Kyiv: Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
6. Kondratenko, N.V. (2009). Communicative strategies in Ukrainian political discourse. *Media-Suchasnist*. Odesa: Astroprint Available at: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0855863c-215f-4081-a66c-a921722cffe6/content> [Accessed 11 Jan. 2026] [in Ukrainian].
7. Petriv, O. (2022). The Ukrainian language in wartime. *Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy": Philology Series, 14(82)*, pp. 13-16 [in Ukrainian]. [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-14\(82\)-13-16](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2022-14(82)-13-16)
8. Selivanova, O.O. (2008). *Modern Linguistics: Trends and Issue*. Poltava: Dovkillia-K. [in Ukrainian].
9. Izotova, N.P., Potapenko, S.I. (Eds.). (2024). *Ukrainian Wartime Discourse: A Polylogue of Genres and Styles: Collective Monograph*.

- Kyiv: Publishing Center of Kyiv National Linguistic University [in Ukrainian].
10. Austin, J.L. (1962). *How to Do Things with Words*. Oxford: Clarendon Press.
  11. Brown, P., Levinson, S.C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
  12. Blum-Kulka, S. (1987). Indirectness and politeness in requests: Same or different? *Journal of Pragmatics*, 11(2), pp. 131-146.
  13. Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. Sage.
  14. Ivanytska, N., Ivanytska, N. (2018). Ukrainian and English verbs in contrastive linguistics. *Advanced Education*. No. 10, pp. 45-52. <https://doi.org/10.20535/2410-8286.132751>
  15. Mason, T. (2026). *Imperative Interference: Social Register Shapes Instruction Topology in Large Language Models*. Cornell University. Available at: <https://arxiv.org/html/2603.25015v1> [Accessed 15 Feb. 2026].
  16. Ramm, A., Lapshinova-Koltunski E., Fraser A. (2020) Pragmatic information in translation: a corpus-based study of tense and mood in English and German. *Proceedings of the Workshop on Computational Approaches to Discourse*. P. 16-26. Available at: <https://arxiv.org/pdf/2007.05234> [Accessed 15 Feb. 2026].
  17. Searle, J.R. (1969). *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
  18. Wierzbicka, A. (2003). *Cross-Cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction*. Berlin: Mouton de Gruyter.

The article was received by the editors 18.02.2026.

The article was recommended for printing 18.04.2026.

The article published 31.05.2026.

In cites: Kondratiuk M., Ishchuk N. (2026). The imperative in contemporary Ukrainian discourse and its methodological interpretation in foreign Language teaching: the challenges of war. *Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations*. 48, pp. 60-73. <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2026-48-04> [in Ukrainian]

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest regarding the publication of this manuscript. Furthermore, the authors have fully adhered to ethical norms, including avoiding plagiarism, data falsification, and duplicate publication.

Authors Contribution: all authors have contributed equally to this work.

The work does not use artificial intelligence resources.